

Udfordringer i arbejdet med anerkendelse af realkompetence (ARK) /validering i de nordiske lande

NOTAT fra NVLs ekspertnetværk vedrørende validering

NVLs ekspertnetværk vedrørende validering har fået som opgave at identificere fællesnordiske udfordringer på valideringsfeltet. Dette notat er baseret på rapporter fra de enkelte lande skrevet i foråret 2009. Ud over at identificere fælles udfordringer peger vi i dette notat på hvilke fælles udfordringer, der kan løftes op på nordisk niveau. Vi giver også indspil til, hvordan disse eventuelt kan belyses og udvikles gennem konkrete fællesnordiske dialoger og tiltag.

Rent begrebsmæssigt er der ikke en fælles nordisk terminologi på feltet. I denne rapport vælger vi at bruge forkortelsen "ARK" for anerkendelse af realkompetence, der nogenlunde dækker den danske og den norske terminologi, mens "validering" beskriver det samme fænomén på svensk.¹

Fælles i de nordiske lande er en stærk tradition for voksenuddannelse, og dermed har vi en infrastruktur hvor ARK/validering er relevant og nyttig. Indsatsen vedrørende ARK/validering har derfor høj prioritet i samtlige nordiske lande. Der er dog forskellige tilgange både hvad angår policy-udvikling, systemer og løsninger og implementering i prak-

sis. Status på det konkrete arbejde varierer landene indbyrdes; nogle lande er fortsat i en projekt- og forberedelsesfase, andre har en lovgivning, der søges omsat i praksis, mens andre har udviklet et mere konsolideret system.

Trods den forskellige tilgang og status for arbejdet med ARK/validering er der et tematisk sammenfald i de udfordringer, der udpeges i de nationale rapporter. Det er således muligt at identificere en række udfordringer på tværs af landene. Det er tydeligt, at det er en kompleks og tidskrævende proces at udvikle feltet, og at der kræves mange ressourcer både politisk, økonomisk og fagligt. NVLs ekspertnetværk mener derfor, det er vigtigt at overveje, om det er hensigtsmæssigt at løfte udfordringerne på tværs af landene op på et nordisk niveau, således at det nordiske vil kunne give merværdi og styrke til den nationale udvikling.

Nedenfor belyser vi de udfordringer, vi har identificeret som tværgående mellem landene. De omfatter både overordnede strukturer og operationelt niveau og er i høj grad indbyrdes sammenhængende. De er ikke rangeret i forhold til væsentlighed eller netværkets prioriteringer.

1 Både ARK og validering refererer til den engelske benævnelse VPL: validation of prior learning

1. ARK/validering som policyområde	4
2. National, sammenhængende struktur	5
3. EQF/NQF/ECVET	6
4. Investeringer, effekt og bæredygtighed	7
5. Statistik og identificering af målgrupper for ARK/validering	9
6. Særlige målgrupper	10
7. Information	11
8. Styrkelse af vejledning rettet mod ARK/validering	12
9. Kompetenceudvikling	12
10. Metodeudvikling	13
11. Samspillet mellem virksomheder og uddannelserne	14
12. Samspillet mellem tredje sektor og uddannelser/arbejdslivet	15
13. Samspil i universitetssektoren	16
14. Pædagogiske konsekvenser af ARK/validering	16
15. Holdningsændring	17
16. Sammenfattende kommentarer	18
17. Bilag 1 Udrag ur European Inventory on Validation	19
18. Bilag 2 Medlemmar i Nordiskt expertnätverk för validering	19

1. ARK/VALIDERING SOM POLICYOMRÅDE

De nationale rapporter viser, at implementeringen af policy i praksis afhænger af hvilken forståelse, der er af formålet med ARK/validering i forhold til arbejdsliv og uddannelse, både på individ og samfundsniveau.

ARK/validering i de nordiske lande er knyttet til rammene for det formelle uddannelsessystem. Tredje sektor har ikke haft nogen stærk tradition for at dokumentere kompetencer fra sine aktiviteter. Arbejdslivet har erfaringer med at dokumentere kompetencer i sammenhæng med intern karriereudvikling, men i mindre grad i forhold til de formelle uddannelsesmål for konkrete uddannelser. For at policy kan realiseres, er det derfor en udfordring at etablere samspil og forståelse sektorerne imellem med hensyn til vilkår, forudsætninger og ansvar.

I en afsøgning og systematisering af fællesnordiske udfordringer giver det god mening, at se dem i sammenhæng med de initiativer som sker på europæisk niveau i forhold til validering af ikke-formel og uformel læring. Mange af de udfordringer, som identificeres i det nordiske perspektiv, deles med mange andre lande i EU, og de nordiske lande indgår alle - også Norge og Island - i arbejdet i EU med validering af ikke-formel og uformel læring. Der

kan således peges på, at validering kan ses i et europæisk perspektiv, et nordisk perspektiv og et nationalt perspektiv.

I 2004 tilsluttede Europarådet sig et sæt af fælles principper om identificering og validering af ikke-formel og uformel læring² (bilag 1). De er formuleret på et højt abstraktionsniveau, og hensigten er at bidrage til udvikling og implementering af metoder og systemer for validering. De skal bidrage til at understøtte og udvikle høj kvalitet og troværdighed og skal sikre sammenlignelighed i tilgange og systemer i EU landene. Mange lande har siden brugt principperne som grundlag og reference for udvikling af nationale tilgange til validering, det gælder også de nordiske lande. Man kan sige, at arbejdet i de nordiske lande er i overensstemmelse med de europæiske principper. De fællesnordiske udfordringer rejses også på forskellig vis som udfordringer i forbindelse med arbejdet med validering i forskellige EU sammenhænge. De fællesnordiske udfordringer får på den måde en bredere vægt og fylde.

Et yderligere initiativ i EU regi, som er værd at relatere formulering af fællesnordiske udfordringer til, er de Europæiske Guidelines for validering af ikke-formel og ufor-

2 <http://www.ecotec.com/europeaninventory/>

mel læring³. De er udarbejdet på baggrund af de fælles europæiske principper og er tænkt som et praktisk værktøj og har vejledende status. De er rettet mod alle interessenter og aktører, som politikere eller praktikere, der arbejder med ARK/validering på alle niveauer, også i virksomheder, sektorer og organisationer.

Det kan overvejes, hvordan Guidelines for vurdering af ikke-formel og uformel læring kan inddrages og inspirere i vurderingen af, hvordan der konkret kan peges på nye veje på grundlag af de formulerede fællesnordiske udfordringer,

både på policy niveau og i forhold til praksis i arbejdet med ARK/validering.

Der er altså opgaver at arbejde med i et nordisk perspektiv, som også kan sættes ind i et europæisk perspektiv.

Valideringsnetværket vurderer, at forudsætningerne og principperne for implementering af ARK/validering kan være et egnet tema for en nordisk konference på policyniveau.

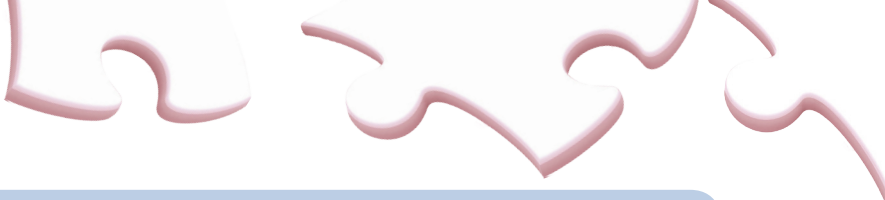
2. NATIONAL, SAMMENHÆNGENDE STRUKTUR

Arbejdet med ARK/validering er udviklet med forskellige ordninger for de forskellige uddannelsesområder og i de forskellige brancher. Når en national struktur er under udvikling, er der behov for koordinering og justering, således at strukturen kan fungere fleksibelt og hensigtsmæssigt. Det er en udfordring at skabe dialog og netværk mellem alle aktører med henblik på at understøtte udvikling af et pålideligt, gennemsigtigt og validt arbejde med anerkendelse af

realkompetencer/validering. Dette er vigtig, for at alle vil blive behandlet ens i en national struktur uafhængigt af hvor vurderingen foretages og for at sikre den enkeltes retssikkerhed.

Det er ligeledes en udfordring at sikre sammenhæng på tværs af fagministerier, således at den enkelte sikres en smidig og effektiv behandling gennem systemerne. I en strategi for livslang læring skal medtænkes såvel et bredt voksen- og efteruddannelsesstilbud, som vejledning,

3 http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/553/4054_en.pdf

muligheden for ARK/validering og økonomiske tilskudsmodeller for såvel ansatte som ledige. Der er behov for et koordineret tilbud, der retter sig mod beskæftigede og ledige/arbejdsløse, og som af borgeren opleves som en indgang. Lovgivning skal følge og understøtte en koordineret indsats, og forskellige reformprocesser skal sammentænkes. Det er en udfordring at skabe en transparent struktur med en tydelig ansvarsfordeling – hvem bestem-

mer hvad på hvilket niveau på hvilket grundlag? Norske erfaringer fra samarbejdet mellem fylkeskommunene og Arbeids- og velfærdsetaten (NAV) kunne udgøre en inspiration.⁴

Valideringsnetværket vurderer, at også denne problematik vil være egnet som tema for en nordisk konference på policyniveau. Den giver også et konkret grundlag for bilateralt samarbejde.

3. EQF/ NQF/ECVET

Det fælles europæiske kvalifikationsramme, EQF, har som mål at bidrage til øget fleksibilitet, effektivitet og mobilitet inden for uddannelse og arbejdsliv. De nordiske lande er i forskellige faser med at udarbejde nationale kvalifikationsrammer. Rammen kan få stor betydning for, hvordan samspillet mellem den formelle og ikke-formelle læring kan udvikles i fremtiden og bør ses i sammenhæng med realkompetencevurderinger/valideringer. Kvalifikationsrammerne åbner mulighe-

der for at overføre kompetencer landene i mellem, uden at værktøj og metoder nødvendigvis skal være de samme. Grundlaget for vurderingen tager hensyn til situationen i det enkelte land, men resultatet af vurderingen kan sammenlignes. Der skal være transparens i hvordan kvalifikationer placeres i rammen og det skal være accept af at der er forskellige tilgange til læring og udvikling af kompetencer. Det kan drøftes, om der kan udvikles en nordisk tilgang til NQF, hvor NQF kan understøtte

⁴ I Norge har Vox og Arbeids- og velfærdsetaten (NAV) hatt et utviklingsprosjekt med sikte på NAV som bruker av fylkeskommunens tilbud om vurdering av realkompetanse. Blant annet er det utviklet en elektronisk håndbok og elektronisk kommunikasjon mellom NAV og fylkeskommunen via fylkeskommunenes søknadsbase (VIGO).

uddannelsessystemerne og kompetenceudvikling i stedet for at være et styrende reguleringsredskab. Det kunne baseres på at skabe rum for diversitet og kontekstualisering, som

kendetegner uddannelser i Norden. Det kan tematiseres i sammenhæng med at tilgodese en bottom-up tilgang til uddannelsessystem og kompetenceudvikling.

Valideringsnetværket vurderer, at en nordisk erfaringsudveksling knyttet til hvordan de nationale kvalifikationsrammer konkret tænkes koblet til ARK/validering kan give god effekt. Valideringsnetværket vurderer, at det vil være hensigtsmæssigt at etablere et nordisk samarbejde med henblik på at afprøve mulighederne i et

kompatibelt ECVET-system.

De nordiske erfaringer med læring i folkeoplysende organisationer giver en speciel udfordring med hensyn til at sikre at ikke-formel kompetence kommer med i betragtning, ligesom værdien af arbejdspladslæring skal sikres plads i kvalifikationsrammernes systematik.

4. INVESTERINGER, EFFEKT OG BÆREDYGTIGHED

Der er behov for udredning af økonomi og regler i sammenhæng med et overblik over investeringer og udbytte - set ud fra at skabe bæredygtighed og gøre ARK/validering attraktivt. Der er behov for at få udredt et bredere syn på bæredygtighed, sådan at den brede intention, som ligger i strategien for livslang læring om velfærd, generel kompetenceudvikling, demokrati og medborgerskab, tænkes med.

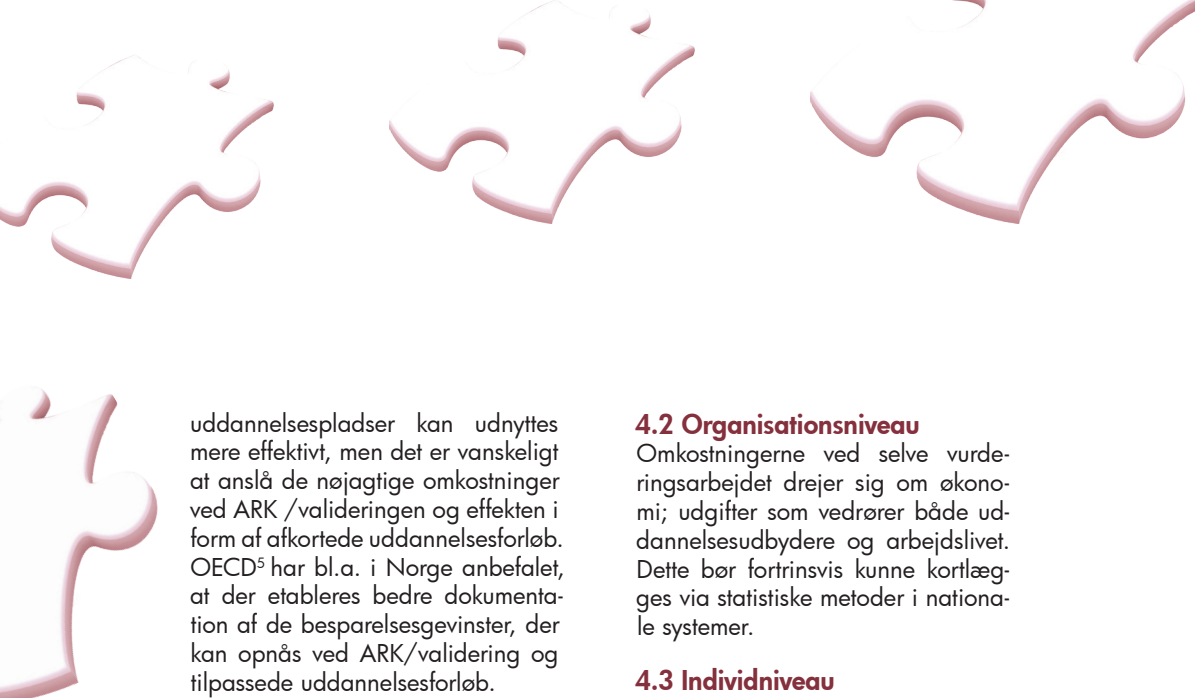
Flere landerapporter peger på behovet for at tydeliggøre udbyttet og gevinsterne ved ARK/validering.

Der er behov for at lave beregninger på og fremlægge såvel individuelle som samfundsøkonomiske gevinster ved at anerkende realkompetence, både på kort og lang sigt.

I øvrigt mener netværket, at der på nationalt niveau skal sikres økonomiske rammer, der muliggør at de politiske intentioner kan føres ud i livet, både generelt og i forhold til særlige målgrupper

4.1 Samfundsniveau

Det er rimligt, at antage at ARK/validering indebærer gevinster for samfundet, f.ex. ved at tilgængelige

uddannelsespladser kan udnyttes mere effektivt, men det er vanskeligt at anslå de nøjagtige omkostninger ved ARK /valideringen og effekten i form af afkortede uddannelsesforløb. OECD⁵ har bl.a. i Norge anbefalet, at der etableres bedre dokumentation af de besparelsesgevinster, der kan opnås ved ARK/validering og tilpassede uddannelsesforløb.

Island har gjort sig erfaringer med at beregne de økonomiske og kompetencemæssige gevinster ved at investere i ARK/validering og kan konkludere, at det kan betale sig. Præcis disse informationer er helt centrale for at ARK/validering bliver efterspurgt i højere grad.

4.2 Organisationsniveau

Omkostningerne ved selve vurderingsarbejdet drejer sig om økonomi; udgifter som vedrører både uddannelsesudbydere og arbejdslivet. Dette bør fortrinsvis kunne kortlægges via statistiske metoder i nationale systemer.

4.3 Individniveau

Med hensyn til personligt udbytte er udfordringerne mere komplekse og kræver mere kvalitative tilgange. De kan have et virksomhedsperspektiv med fokus på karriereudvikling og arbejdsmiljø, eller knyttes til hvordan ARK/validering kan styrke den enkeltes udviklingspotentiale.

Valideringsnetværket konstaterer, at kun få af de nordiske lande har et godt erfaringsmateriale om denne problematik. Vi vurderer, at et nordisk initiativ på nuværende tidspunkt kun i mindre grad vil give konkrete

bidrag til det nationale arbejde, men at forskellige modeller for at indkredse problematikken kan være et egnet tema for en fælles nordisk udredning om forholdet mellem udgifter, udbytte og bæredygtighed.

5 OECD 2007: Recognition of non-formal and informal learning. Country note for Norway

5. STATISTIK OG IDENTIFICERING AF MÅLGRUPPER FOR ARK/VALIDERING

Der er brug for at opbygge et statistisk system om omfang af ARK/validering, hvem bruger det, hvad betyder brugen af det, hvilke faglige områder og niveauer, hvilket omfang har den tidsmæssige afkortning, kan der identificeres mønstre i afkortningen m.m.

Gode data vil først og fremmest være nyttige for den nationale styring, men indsamling og præsentation må også kunne anvendes som grundlag for sammenligninger mellem landene.

Det vil være nødvendigt med kvantitative data suppleret med kvalitative undersøgelser.

For at give mening i sammenligninger på tværs af landene er det nødvendigt med klare definitioner af hvad dataene rapporterer. Datasikkerhed set ud fra borgerens synsvinkel er et perspektiv, som er specielt vigtigt når det gælder ARK/validering.

Valideringsnetværket vurderer, at det kan være hensigtsmæssigt at de nordiske lande etablerer et tættere samarbejde med henblik på sammenligne-

lige data og statistik knyttet til ARK/validering. Det bør primært knyttes til et netværk mellem statistikfaglige personer.

6. SÆRLIGE MÅLGRUPPER

Generelt i forhold til personer med kort formel uddannede skal den motivationsfremmende effekt ved ARK/validering understreges. Det er en stor udfordring at nå ud til de målgrupper, som trænger mest.

Det påpeges i de nationale rapporter, at særlig opmærksomhed bør rettes mod at sikre ledige/arbejdsløse mulighed for ARK/validering – ikke mindst i en periode med lavkonjunktur og øget pres på arbejdskraftens omstillingsevne. For ensidig fokus på arbejdslivet og det aktuelle job øger risikoen for at udgrænse de lediges muligheder for ARK/validering. Denne tendens er tydelig i bl.a. det finske system.

En særlig udfordring ligger i aktivt at anvende ARK/validering i indsatsen med at målrette de svage eller flakkende unge, der dropper ud af uddannelse og ikke under lavkonjunktoren kan finde ufaglært arbejde.

Det er vigtigt, at sikre borgere med udenlandsk baggrund mulighed for at vise hvad de kan i særligt tilrettelagte realkompetence-forløb, og dermed udnytte det integrationspolitiske potentiale i at anerkende de kompetencer, den enkelte har

med sig. I denne sammenhæng peges specielt på behovet for fleksible metoder i dokumentations- og kortlægningsprosessen, idet der kan være tale om kompetencer, der ikke på traditionel vis kan dokumenteres af den enkelte.

Der er tilsvarende specielle behov knyttet til vurderingsmetoder ift voksne med læse-, skrive- og matematikvanskeligheder. Særlige metoder og tilgange skal sikre at forskellige handicappede grupper også har mulighed for at gennemføre ARK/validering.

I fængslerne kan der være potentiale i at arbejde med afklaring og vurdering af de indsatte realkompetence. Erfaringerne fra det nordiske netværk for fængselsundervisning og et treårig norsk projekt om realkompetence i fængsler kan være inspiration for de øvrige nordiske lande.

Sammenfattende ser netværket ARK/validering som en mulighed for at hjælpe de svageste og marginaliseringsstruede grupper videre og nærmere uddannelse eller arbejde. Udfordringen er at udvikle et system, der tager hensyn til både virksomhedernes behov, samfundets behov og de særlige målgruppers faktiske kompetencer.

På nordisk niveau ønsker valideringsnetværket i den kommende periode at arbejde med erfaringsindsamling af hvordan der i de enkelte lande arbejder med de forskellige særlige målgruppers muligheder og barrierer i forhold til ARK/validering. Formen vil blive erfaringsudveksling

via seminarer af resultater fra projekter og særlig nationale indsatsområder. Dette kan evt. udgøre pilotfasen for en mere systematisk kortlægning af erfaringer og anbefalinger i forhold til konkrete målgrupper.

7. INFORMATION

Alle landene peger på behovet for en styrkelse af information og kommunikation om mulighederne for ARK/validering. Informationsindsatsen skal være målrettet dels individerne/borgerne, dels aktørerne på feltet. Her drejer det sig om viden og kompetence hos det administrative personale, vejledere og undervisere og udbygning af hjemmesider. Det er også vigtigt at arbejdslivet informeres eftersom gevinsterne ved ARK/validering gælder både individ, virksomhederne og samfundet. Desuden skal den opsøgende indsats udbygges

og kvalificeres fx gennem uddannelsesambassadører, uddannelses- og erhvervsvejledere og i samarbejde med andre aktører fx jobcentre, fagforeningerne og tredje sektor. Konkrete eksempler kan tjene som inspiration.

Valideringsnetværket vurderer, at information primært er et nationalt anliggende, men peger på at uddannelsesinstitutionerne og især aktører i vejledningsfeltet vil have en særlig vigtig opgave.

8. STYRKELSE AF VEJLEDNING RETTET MOD ARK/VALIDERING

Det er vigtig at se ARK/validering som en sammenhængende proces fra information, afklaring over dokumentation til vurdering og evt. anerkendelse. Spørgsmålet er imidlertid, om der lægges nok vægt på den del af processen, som handler om afklaring og dokumentation. Der er mange undersøgelser, især internationale, der peger på at afklaring, dokumentation og selvevaluering giver øget indsigt i egne kompetencer og er motivationsopbyggende. Det har betydning for, hvordan man indgår i uddannelse og kurser videre frem. Det drøftes bl.a. i DK om "før" fasen skal have en større vægt, hvilket en styrket vejledningsindsats kan understøtte.

Valideringsnetværket konstaterer, at de nordiske lande er forskellige steder i processen med at etablere karrierevejledning/voksenvejledning (uddannelsesvejledning, erhvervsvejledning og jobcentre). Vi vurderer, at en nordisk dialog om erfaringer knyttet til samspil mellem aktørerne, der tilbyder vejledning koblet til motivations- og kompetenceudvikling gennem ARK/validering vil være nyttig for landene. Her bør der etableres kontakt med NVLs vejledningsnetværk.

9. KOMPETENCEUDVIKLING

Der er stort behov for og stor efterspørgsel på kompetenceudvikling for de forskellige medarbejdergrupper, der er involveret i arbejdet med de forskellige elementer i processen ved ARK/validering. Der er således behov for at sikre en professionalisering af feltet, hvor i de europæiske principper, herunder etiske krav til den profes-

sionelle, bør indgå. Det skal konkret udfoldes, hvad der kræves for at arbejde med ARK/validering. Der er behov for at udvikle målrettede uddannelses tilbud af både vejlednings- og vurderingsfaglig karakter, samt sikre de relevante kompetencer hos det administrative personale, der ofte har den første direkte kontakt med borgerne. Kompetenceudvik-

ling er en nødvendig del af kvalitets-sikringen af feltet og skal bidrage til ensartet kvalitet i ydelserne.

Erfaringer fra konkrete uddannelsesforløb m.h.t. indhold og form er gjort i de enkelte lande, bla. har Island gode erfaringer med projektoorganisering af netop denne type uddannelse. En mulighed er certificering af medarbejdere, der skal forestå de forskellige elementer i processen.

Valideringsnetværket vurderer, at der er behov for professionalisering af feltet, herunder at tydeliggøre opgaver, ansvar og standarder for at arbejde med ARK/validering. Denne udfordring skal adresseres både på nationalt og nordisk niveau. Gode beskrivelser af nationale ordninger og projekter kan være være nyttig for bilateral inspiration og erfaringsudveksling.

10. METODEUDVIKLING

Der efterlyses metoder til at sikre ARK-processer/validering med kvalitet. Island påpeger, at metoderne både skal kunne bruges individuelt og/eller i gruppeprocesser. Åland påpeger, at det er centralt at udvikle lokalt tilpassede metoder. I den svenske rapport ønskes "effektive valideringsprocesser". Udfordringerne vurderes noget forskelligt, idet der både er behov for at arbejde for standardiseringer med henblik på at skabe kendte metoder, og samtidig er behov for at metoderne er funktionelle i konkrete kontekster. Der er altså behov for et "batteri" af metoder, som kan supplere hinanden.

Landene peger på udfordringen i at sikre ressourcer til RK-processer/validering, der omfatter en kombination af metoder, der reelt er eg-

nede til at synliggøre tavs viden. For særlige målgrupper må der på specialpædagogisk grundlag udvikles særligt tilpassede metoder.

Helt overordnet er det en udfordring at udvikle metoder, der understøtter troværdighed, pålidelighed og relevans for aftagerne. Den igangværende analyse af e-værktøjer er et element, der kan give grundlag for videre nordisk erfaringsudveksling.

Valideringsnetværket vurderer, at en nordisk erfaringsudveksling knyttet til metoder kan give god effekt. Arbejdsformen kan være en kombination af tiltag med beskrivelser, cases og et eget seminar.

11. SAMSPILLET MELLEM VIRKSOMHEDER OG UDDANNELSER

ARK/validering kan bidrage til at øge virksomhedernes viden om deres ansattes kompetencer og til at identificere uddannelsesbehov. "Det fremmer en mere kvalificeret og målrettet brug af de offentlige uddannelser som led i medarbejdernes kompetenceudvikling", hedder det for eksempel i den danske lovgivning. Under den aktuelle arbejdsmarkedssituation kan anvendelsen af realkompetencevurderinger være betydningsfuld. Det er imidlertid en stor udfordring at skabe sammenhæng mellem virksomhedernes interne strategiske kompetenceudvikling og brugen af realkompetencevurderinger. Virksomheder dokumenterer og vurderer medarbejdernes kompetencer i forhold til arbejdsopgaver og virksomhedens udvikling, mens uddannelsesinstitutionerne dokumenterer og vurderer i forhold til uddannelsesmålene. Meget afhænger af, at både arbejdsgiver og arbejdstager kan se formålet med ARK/validering og bevidst og aktivt forholder sig til arbejdspladsen som en læringsarena og selvstændig producent af kompetence.

Island fremhæver betydningen af at der er skabt enighed parterne i mellem om ARK-processen/valideringen og at der etableres konsensus om resultatet. Det er derfor vigtigt at alle interessenter samarbejder i processen. Arbejdsliv og uddannelsesudbydere taler ikke altid samme sprog, men f.ex. Island har

erfaring med at etableret/strukturet samarbejde bidrager til en bedre dialog.

Fra Norge påpeges det, at kortlægning/afklaring og dokumentation af realkompetence i arbejdslivet må forankres i lokale aftaler for at lykkes. Det er en udfordring at skaffe sig overblik over eksisterende aftaler, og parternes engagement i realkompetence/validerings-tilgangen er helt afgørende både på lokalt og nationalt plan.

Centralt i ARK/validering af kompetencer udviklet i arbejdssammenhænge står begrebet transformation. Hvordan kan det lærte fra en kontekst omsættes og nyttiggøres i anden kontekst?

Der er behov for at kvalificere og udbygge viden på dette forskningsfelt.

Valideringsnetværket vurderer, at en nordisk erfaringsudveksling på brancheniveau kunne være et mål, idet der ligger omfattende materialer i de enkelte lande udviklet af faglige aktører. Der er endvidere behov for forskning i transformationen af læringsudbyttet fra ikke-formelle og uformelle kontekster. Netværket vurderer at denne forskning med fordel kan gennemføres på nordisk niveau gerne i sammenhæng med nordiske udviklingsprojekter under Nord plus.

12. SAMSPILLET MELLEM TREDJE SEKTOR OG UDDANNELSER/ARBEJDSLIVET

Tredje sektor er her brugt som et samlebegreb, der omfatter ikke-formelle og uformelle læringsrammer i de folkeoplysende skoleformer og foreningslivet. Tredje sektor har ikke nogen stærk tradition for at dokumentere kompetencer fra kurser, tillidshverv og andre aktiviteter. Det er en udfordring at etablere systemer til dokumentation af denne realkompetence, hvis man vil friholde sektoren for merarbejde og økonomiske udgifter.

Dokumentation af kompetence fra frivilligt arbejde og foreningslivet kan i sig selv være vigtig med henblik på at motivere og inspirere den enkelte til demokratisk deltagelse iflg. danske erfaringer. Hvis intentionerne om at synliggøre den ikke-formelle læring fra tredje sektor skal realiseres, skal de folkeoplysende organisationer påtage sig et ansvar for at etablere hensigtsmæssige beskrivelser, der kan bruges som dokumentation og motivere til ARK/validering med henblik på anvendelse i forhold til uddannelse eller arbejdslivet.

Det er en udfordring, at sektoren både skal udstede dokumentation for læringsaktiviteterne og understøtte sine deltagere i at fremlægge god, systematisk dokumentation for denne type af kompetence. Udfordringen er endvidere at få de formelle uddannelser til at efterspørge dokumentationen. Uformelt sker det i et vist omfang fra arbejdsgiverside ved rekruttering.

Uanset om kompetencer udviklet i tredje sektor skal nyttiggøres i forhold til en arbejdsplads eller i forhold til en formel uddannelse ligger der en stor udfordring i at begrebsliggøre transformationen af læringsudbyttet fra en kontekst til en anden.

Valideringsnetværket vurderer, at en nordisk erfaringsudveksling om udformning af dokumentation fra tredje sektor vil være til stor nytte for landene. Det kan for eksempel ske gennem en arbejdsgruppe med repræsentanter både fra sektoren og uddannelsessystemet.

13. SAMSPIL I UNIVERSITETSSEKTOREN

Enkelte af landrapportene peger på, at universiteter og faghøjskoler har etableret forskellige rutiner for adgang til videregående/højere uddannelse på grundlag af realkompetence. I forbindelse med fritagelse fra eksamen eller prøve i videregående/højere uddannelse og studieafkorting på grundlag af realkompetence registreres en vis skepsis om at fritagelsesordningen kan indebære niveausænkning.

At få dækket de reelle udgifter til ARK/validering er også en udfordring. Kvalitetssikring er vigtig for at ARK/validering skal have legitimitet i denne sektor.

Valideringsnetværket vurderer, at der er flere punkter indenfor sektoren med universiteter og de videregående/højere uddannelser, som kan udvikles nordisk. Det kan være relevant at arrangere et nordisk seminar i samarbejde med Ministerrådets ansvarlige styringsgruppe for sektoren.

14. PÆDAGOGISKE KONSEKVENSER AF ARK/VALIDERING

Arbejdet med realkompetencer kalder på pædagogisk nytænkning og institutionel nytænkning, hvis ARK/validering skal blive integreret og sammenhængende med undervisningen som sådan.

En mængde spørgsmål trænger sig på, for eksempel: Hvordan bygger uddannelse i praksis oven på det, den enkelte kan? Hvordan sik-

res den individuelle tilgang? Hvordan tilrettelægges studieafkortningen i forhold til de medstuderende? Hvordan gøres tilpassede uddannelsesforløb bæredygtige? Hvornår er det relevant at udstede beviser frem for at anbefale at den enkelte tager hele uddannelsen?

Valideringsnetværket vurderer, at denne problematik er vigtig i kompetenceudvikling af lærere. På nordisk niveau kan tematikken indgå i et seminar for

personer, som har ansvar for såvel grunduddannelse som efter- og videreuddannelse af lærere.

15. HOLDNINGSÆNDRING

Den største udfordring, når det gælder ARK/validering, er ikke at udstede lovgivning og principper og anbefale metoder, men at få dem implementeret. De fælles europæiske principper for ARK/validering har derfor heller ikke gennemslagskraft i sig selv, men kan være en politisk løftestang.

Det udgør en endog meget stor udfordring at ændre holdningerne i det formelle uddannelsessystem, således at realkompetence bliver accepteret som ligeværdig med formel kompetence. Der er i alle systemer en vis inert i den vanlige måde at gøre tingene på, og i og med at opgaven med ARK/validering i de fleste nordiske lande reelt er lagt i rammerne af det formelle uddannelsessystem er der en vis træghed/modstand. I uddannelsessystemet ser man det som sin hovedopgave at tilbyde uddannelse, mens ARK udgør et alternativ, der gør uddannelse overflødig hvis den enkelte allerede HAR kompetencerne.

Som konsekvens af denne problematik peges der i enkelte lande på

muligheden for at etablere en uafhængig ekstern instans, der sikrer objektivitet og kvalitet i ARK/valideringen. En type institution kunne være det hollandske Kenninscencentrum eller det danske Videntcenter for realkompetencevurdering.

Valideringsnetværket peger derfor på to hovedudfordringer:

- at ændre holdningerne i det formelle uddannelsessystem, således at realkompetence bliver accepteret som ligeværdig med formel kompetence og der af følgende udvikler metoder til at vurdere såvel dokumenterede som ikke-dokumenterede kompetencer
- at øge bevidstheden i arbejdslivet og tredje sektor om at dokumentere kompetence fra ikke-formel læring på en god måde, således at grundlaget for at vurdere denne type kompetencer er til stede

16. SAMMENFATTENDE KOMMENTARER

Retningslinjer, regulering og implementering er vigtige elementer i udviklingen af et ARK/validerings-system. Men det er ikke nok med retningslinjer og regulering, lige som det heller ikke er nok med praktiske rutiner for at gennemføre ARK/validering. Alle elementer må være til stede i et bæredygtigt system. Den største udfordring er at få det til at fungere i praktikken. Implementeringen kræver forståelse og holdningsdiskussioner både på individ- og samfundsniveau.

Koordinering, dialog og tydelig ansvarsfordeling mellem forskellige samfundsmæssige strukturer og aktører er forudsætningerne for at opnå en velfungerende ARK/valideringsstruktur.

Koblingen til nationale og europæiske kvalifikationsrammer (EQF, ECVET) giver øget fleksibilitet og mobilitet. En vigtig udfordring er at integrere den ikke-formelle læring i disse rammer.

ARK/validering forudsættes at give positive samfundsmæssige effekter og også velfærds- og demokratigvinster. Det er derfor vigtigt at finde metoder til tydeligt at påvise det langsigtede udbytte både for individ og samfund.

Marginaliserede grupper skal have de samme muligheder for ARK/validering som resten af be-

folkningen. For at sikre dette kræves fleksible og særligt tilpassede metoder. For at sikre at ARK/validering har betydning for hele samfundet, må information om mulighederne nå ud til alle parter. Men det er ikke nok med information, den må kombineres med målrettede vejlednings-tilbud og et helhedssyn på ARK/valideringsprocessen – fra de første informationer til det endelige resultat.

Løbende evaluering af indsatsen er en forudsætning for kvalitetsudvikling. For at sikre kvalitet i ARK/valideringen kræves professionalisering. Alle, der arbejder med ARK/validering bør tilbydes løbende kompetenceudvikling på feltet.

Alle parter har meget at vinde ved et nærmere samarbejde mellem virksomhederne og uddannelsesudbydere. Gennem kortlægning af kompetence kan virksomhedens og den enkeltes uddannelsebehov identificeres. Kompetencer udviklet i i tredje sektor kan i højere grad anerkendes og nyttiggøres i uddannelse og arbejdsliv. Det forudsætter nærmere samspil mellem tredje sektor, uddannelsesudbydere og arbejdslivet.

ARK/validering kræver tillidsbaseret nytænkning i alle sektorer, og stadigt nye udfordringer viser at en udvikling er i gang.

17. BILAG 1 UTRAG UR EUROPEAN INVENTORY ON VALIDATION

Fundamental principles in identifying and validating non-formal and informal learning

Individual entitlements

Identifying and validating non-formal and informal learning should, in principle, be a voluntary matter for the individual. There should be equal access and equal and fair treatment for all individuals. The privacy and rights of the individual are to be respected.

Stakeholder obligations

Stakeholders should establish, in accordance with their rights, responsibilities and competences, systems and approaches for identifying and validating non-formal and informal learning. These should include ap-

propriate quality assurance mechanisms. Stakeholders should provide guidance, counselling and information about these systems and approaches to individuals.

Confidence and trust

The processes, procedures and criteria for identifying and validating non-formal and informal learning must be fair, transparent and underpinned by quality assurance mechanisms.

Credibility and legitimacy

Systems and approaches for identifying and validating non-formal and informal learning should respect the legitimate interests and ensure the balanced participation of the relevant stakeholders.

18. BILAG 2 MEDLEMMAR I NORDISKT EXPERTNÄTVERK FÖR VALIDERING

Danmark: Agnethe Nordentoft, DFS, Dansk Folkeoplysnings Samråd, København och Kirsten Aagaard, NVR, Nationalt Videncenter for Realkompetenceevalueringer, Århus

Finland: Anni Karttunen, Savon vocational college, Kuopio och Raija Timonen, Utbildningsstyrelsen, Helsingfors

Island: Haukur Hardarson, Frae, Reykjavik och Fjola Maria Laurusdottir, Frae, Reykjavik (tjänstledig) – ersättare: Sigrun Magunusdottir, Frae, Reykjavik

Norge: Sigrun Røstad, Vox nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk, Oslo och Odd Haddal, Folkhøgskolene, Oslo

Sverige: Anna Kahlson, Myndigheten för yrkeshögskolan, Västerås och Per Andersson, Linköpings universitet, Linköping

Åland: Cecilia Stenman, Ålands landskapsregering, Mariehamn

NVL: Asta Modig, Skolverket, Stockholm, Sverige

Nordisk Nätverk för Vuxnas Lärande
www.nordvux.net

norden

Nordisk Ministerråd

Expertnätverket för validering stöds av
NMR:s strategiska medel genom NVL.